

Els cavallets (troians) d'Eivissa

Bernat Joan,
Integració sociocultural a Eivissa i progrés acadèmic, Ed. Mediterrània, Eivissa 2000.

Entre l'arrelament social i l'èxit en els estudis hi ha una relació. Aquesta és la hipòtesi que defensa Bernat Joan i Marí dins *Integració sociocultural a Eivissa i progrés acadèmic* (Ed. Mediterrània, Eivissa 2000), un dels seus darrers estudis.

L'eivissenc Bernat Joan és ensenyant, polític d'esquerres i un tot-terreny de la sociolingüística, camp des del qual ha fet interessantíssimes reflexions. Estimar la terra que t'ha vist créixer i usar els mots que fan servir els autòctons contribueix a la vertebració social. Això tan senzill, que qualsevol humà acostuma a fer amb l'anglès si fa anys que viu a Nova York, o amb l'italià si és fill d'una primera generació d'immigrants a Roma, no sempre passa als Països Catalans i en altres nacions sense estat. Fa uns quants anys, la model Samantha Torres no va voler parlar en català en el programa *Bon dia Catalunya* de TV3, tot i reconèixer que el sabia parlar perfectament (és filla de pare eivissenc i natural de l'illa).

En l'Eivissa del segle XXI, la meitat o més de la població és vinguda de fora de les Pitiüses. El contingent de castellanoparlants és tan copiós que els illencs de tota la vida han quedat immersos en un procés de minorització lingüística. I una de les conseqüències d'aquest fenomen és la pseudo-integració dels novins peninsulars, fet que constitueix un element de risc entre la seva mainada en edat escolar:

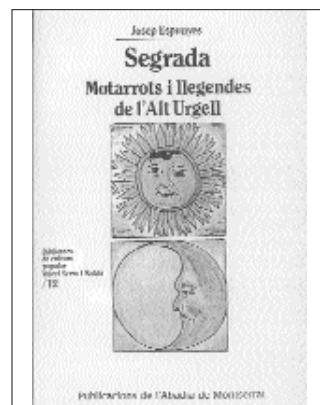
«No ens ha de sorprendre en absolut si hi ha estudis que demostren que els fills dels immigrants tenen més del doble de fracassos escolars que els fills dels naturals del país», manifesta Lluís Garcia Sevilla, coneixedor del xoc cultural que es produeix quan es troben persones d'unes característiques culturals determinades en un context que els és aliè.

A partir de les dades obtingudes d'un qüestionari distribuït a instituts de les Pitiüses i Mallorca, durant el curs 1999-2000, Bernat Joan ha constatat que prescindir de la llengua de la societat que t'acull deixa en inferioritat de condicions: «Es tracta d'un cas ben curiós i interessant de xenofòbia, però és obvi que, objectivament, l'Estat espanyol, promovent l'enfortiment dels trets d'identitat nacional espanyols entre els immigrants espanyols als Països Catalans, contribueix a deixar aquest grup de població en situació desavantatjosa». La integració, en canvi, ajuda a assolir la tranquil·litat psicològica, l'equilibri personal... Bernat Joan pensa que, sense el coneixement del català, no podem considerar que una persona que vingui a viure entre nosaltres s'hi pugui sentir plenament integrada: «La frontera entre els forasters i els de casa s'estableix no a partir del lloc de naixement ni dels llinatges, sinó a partir de l'adopció o no de la llengua catalana com una llengua pròpia, usada realment per a la intercomunicació amb els altres.»

Bernat Joan i Marí atribueix la mala integració feta per l'emigració peninsular al fet que l'Estat espanyol fa «papanatisme». És a dir, juga fort en l'estratègia d'aconseguir que els immigrants visquin en una falsa bombolla protectora (manteniment del monolingüisme espanyol, poca identificació amb el país d'acollença, participació exclusiva en celebracions pròpies del país d'origen...): «uns Països Catalans socialment cohesionats podrien ser molt més reivindicatius davant l'Estat espanyol, i no esdevindrien tan febles davant dels abusos d'aquest. L'Estat, doncs, ha utilitzat la immigració com a element de confrontació». I, mentrestant, els cavallets de Troia reïllen aliens a la flaire balsàmica de les herbes eivissenques.◆

Quim Gibert (psicòleg)

Motarrots i llegendes

Josep Espunyes,
Segrada. Motarrots i llegendes de l'Alt Urgell, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Biblioteca de cultura popular Valeri Serra, núm. 12, Barcelona 2001.

Què és un motarrot? Així s'anomenen els àlies, segon nom o renom a l'Alt Urgell. Mot que neix «amb la finalitat de diferenciar persones que tenen un mateix nom i evitar ambigüitats en referir-s'hi, per bé que de vegades també s'aplicava, per extensió, a tota una família i esdevenia nom de casa, amb successió de pares a fills». Ens ho aclareix Josep Espunyes en la introducció d'aquest llibre excel·lent que avui comentem. Espunyes (Peramola, Alt Urgell, 1942), «homenot de Peramola» al dir del prologuista Isidor Cònsul, és un dels bons autors vivents de la nostra literatura. Excel·lent poeta, un dels punts culminants de la seva obra són els sonets de *Notes mínimes d'un paisatge* (El Mall, 1987), en els quals destil·la, sucosos i concentrats, els escenaris per on transita la seva vida. I ara, aquest trànsit, l'aprofundeix encara més: va a l'origen, a les fonts, a aquelles expressions que només són en boca de persones –ai las, que no som immortals!– que les van rebre oralment. I, contumaç i persistent, ho ressenya l'autor puntualment començant, a les primeres pàgines, amb uns agraïments amb nom i cognoms (seixanta-dos, si no ens descomptem!) que demostren la intensitat i profunditat de la feina feta. És la història de les terres de l'Alt Urgell, que travessa i ha determinat el Segre, dels pobles que ha regat i d'aquells on no ha arribat, de les *segrades* (les recurrents avingudes del riu, desastroses o no). Recull de motarrots col·lectius ordenats per municipis, amb corrandes i llegendes, amb una preocupació acurada per reproduir fidelment un parlar viu, el *xipella*, que els poderosos *mass media* estan extingint.

Premi Valeri Serra i Boldú 2000, és aquesta una obra que, malgrat tot el que ha estat dit, no es fa gens feixuga, sinó que és de lectura fàcil i fins i tot divertida. Perquè, a qui no provoca un somriure que als d'Alàs els diguin *ceballots*? O que els *asverats* de Sant Pere de Lavansa facin:

*Marit, marit
anem-mo'n al llit
i farem lo de cada nit:
pèl sobre pèl
i lo belluguet al mig.*

«Farem lo de cada nit», dormirem. «Pèl sobre pèl», les parpelles closes. «Lo belluguet al mig», les ninetes dels ulls. No fóssim malpensats, que potser no ho són tant, d'esverats.◆

Víctor Pallàs